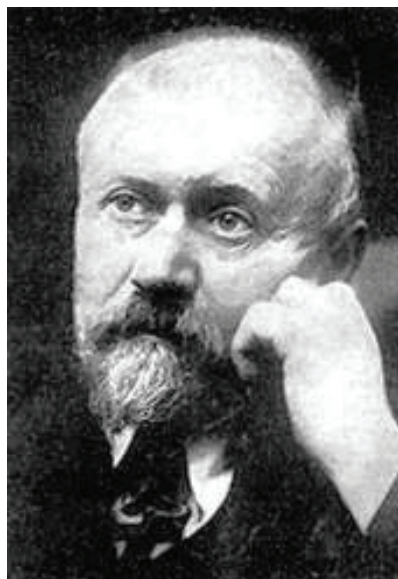

УДК: 579:923 Заболотний (477.74)

В.О. Кузнєцов

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна,
тел.: (050) 165 69 99, e-mail: cuznetsov@meta.ua

**ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ТА НАУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІКА Д.К. ЗАБОЛОТНОГО
(28.12.1866 – 15.12.1929)**

На підставі вивчення архівних матеріалів Інституту архівознавства НБУ імені В.І. Вернадського АН України, Державного архіву Одеської області, особистих архівів викладачів Одеського університету та літературних джерел розглянуто основні події у науково-педагогічній діяльності Д.К. Заболотного, що пов'язані з його перебуванням у м. Одесі у різні роки.

Ключові слова: історія, мікробіологія, Заболотний, Одеський університет.

Данило Кирилович Заболотний – український мікробіолог і епідеміолог, академік АН СРСР (з 1929), академік АН УРСР (з 1922), її президент у 1928–1929 рр., випускник Одеського (Новоросійського) національного університету (1891) [2].

Треба відзначити, що на сьогоднішній день не існує точної дати народження Д.К. Заболотного. Услід за «Большой Советской Энциклопедией» усі автори другої половини ХХ століття наводили дату – 16 (28) грудня 1866 р., але у документах Імператорського Новоросійського університету (ІНУ) скрізь фігурує інша дата народження Д.К. Заболотного – 02 (14) січня 1867 р. Автори «Биографического словаря» (2003) В.А. Волков та М.А. Куликова, посилаючись на рукописну автобіографію Заболотного Д.К., що зберігається в РДВІА (Ф. 316. Оп. 41. Спр. 284. Арк. 6), наводять третю дату – 01 (13) січня 1867 р. [1, с. 186].

Усе життя Д. К. Заболотного тісно пов'язане з Одесою. Перший одеський період у житті Д.К. Заболотного налічує 11 років, з моменту, коли він у 1880 р. переїхав до свого дядька Михайла Мироновича Сауляка-Савицького і вступив до п'ятого класу Рішельєвської класичної гімназії, і до закінчення навчання в ІНУ. До університету Д.К. Заболотного зараховано у серпні 1885 р. Вступ до ІНУ на природниче відділення був швидше за все не випадковим, бо саме це відділення закінчив у 1874 р. М.М. Сауляк-Савицький [16, с. ХХІХ].

У «Списках студентів і сторонніх слухачів Імператорського Новоросійського університету в першому півріччі 1885–1886 н.р.» на природничому відділенні фізико-математичного факультету серед інших студентів під № 9 знаходимо – “Заболотний Данило”. У списках за 1886–1887 н.р. інформація більш повна: “№8 – Заболотний Данило Кирилович, християнин, православний, дата народження – 2 січня 1867 р., місце народження – Подільська губернія” [25, с. 28; 26, с. 40].

На той час на природничому відділенні фізико-математичного факультету читали лекції такі видатні вчені як П.М. Бучинський, О.А. Веріго, В.В. Заленський, Ф.М. Каменський, О.О. Ковалевський, П.А. Спіро, М.О. Умов та ін. Деякі дослідники, невірно трактуючи вислів Д.К. Заболотного в “Життєписі” [8], роблять висновок, що він слухав лекції І.І. Мечникова і Л.С. Ценковського. На превеликий жаль, у період його навчання вони вже не працювали в університеті. Л.С. Ценковський покинув Одесу ще у 1871 р., а що до І.І. Мечникова, Д.К. Заболотний пригадував: “Коли я був учнем гімназії, то пам'ятаю, як учитель природознавства реального училища (де природознавство викладалося краще) говорив, що в університеті нам буде викладати І.І. Мечников (...). На жаль, І.І. Мечникова в Університеті я вже не застав, – він був зайнятий на Бактеріологічній Станції” [11, с. 20].

До речі, перше особисте їх знайомство відбулося тільки у 1893 році в Києві, коли І.І. Мечников завітав на кафедру патології до професора В.В. Підвисоцького і той представив свого молодого талановитого учня. Професор І.І. Мечников запросив Д.К. Заболотного на стажування до Пастерівського інституту, але той відмовився, посилаючись на те, що у рідному Поділлі панувала епідемія дифтерії і він повинен допомогти місцевим лікарям. До Пастерівського інституту

Д.К. Заболотний студент ІНУ
в м. Одесі

Д.К. Заболотний потрапив тільки у 1898 році. У той час Данило Кирилович був уже відомим ученим. У лабораторіях Пастерівського інституту він проводив експерименти з чуми і прослухав курс лекцій з мікробіологічної техніки [4].

Д.К. Заболотний починає навчання в університеті у дуже непрості часи. Він так пригадував свої перші роки навчання: «Починаючи з 1885 року в університетах було введено новий статут 1883 року, і скасована їх автономія. Молодь хвилювалася, збиралися на сходки, переривалася звичайна робота» [9, с. 6]. Д.К. Заболотний не залишався осторонь цих подій і повністю занурився у них. Але молодий питливий розум шукав інтелектуального задоволення, і багато часу студент приділяв науковій роботі.

Данило Кирилович багато часу приділяє позааудиторним заняттям у лабораторіях О.О. Ковалевського та О.А. Веріго. Очевидно, що саме ці дві особистості найбільше вплинули на молодого Д.К. Заболотного і залучили його до наукової роботи, якій він залишився відданим до останнього подиху.

Д.К. Заболотний пригадував, що «...ніде не почувався так добре, як в аудиторії О.О. Ковалевського» [7, с. 22]. Він захопився дослідженнями над філоксерою, яким присвячував навіть свої канікули [24].

Спогади Д.К. Заболотного надають можливість відчувати творчу атмосферу, яку створював О.О. Ковалевський навколо себе: «Для своїх наукових досліджень О.О. щоденно приходив до своєї університетської лабораторії (...). Тут під його керівництвом працювали [П.М.] Бучинський, [Я.М.] Лебединський, [М.М.] Шульгін, [І.М.] Відгальм, [С.М.] Морін і відомий у подальшому бактеріолог [В.А.] Хавкін, який вивчав у ті часи механізм руху у інфузорій» [7, с. 22].

Багато уваги приділяв роботі зі студентами талановитий учень професора О.О. Ковалевського – доцент кафедри зоології В.М. Рєпяхов. Василь Михайлович щиро зустрічав студентів, створював всі умови для роботи і знайомив з дивовижним світом мікроскопічних тварин. Очевидно, з цього юнацького захоплення і виросла у подальшому перша наукова робота Д.К. Заболотного «О свеченні живих організмів» [23]. Д.К. Заболотний узагальнив дані попередників і довів, що причини світіння лиманів і моря мають різне походження. Про це він зробив наукову доповідь «О святащихся організмах» на засіданні Новоросійського товариства природознавців: [22, с. 5].

Другим улюбленим для студентів місцем на природничому відділенні була лабораторія професора А.О. Веріго, який приділяв велику увагу дослідженням прикладного характеру. Досліджуючи процес грязеутворення в лиманах з точки зору фізичної хімії, він робить висновок про неможливість його протікання без

участі мікроорганізмів. Для перевірки цього припущення він вперше в Новоросійському університеті проводить мікробіологічні експерименти, до яких залучає всіх бажаючих студентів [19].

Та плідна навчальна і наукова робота Д.К. Заболотного була перервана арештом і відрахуванням його з університету 21 листопада 1889 р. як «призвідника безладів». Майже три місяці просидів він у камері-одиночці № 35 Одеської в'язниці. Йому загрожувало заслання, і тільки виявлена у нього тяжка хвороба (гострий поліартрит) спасла його від Сибіру [6].

У своїй автобіографії Д.К. Заболотний пише: «В університетському житті не все йшло гладко. Після однієї зі студентських сходок, що виражала протест проти масового звільнення найбільш активних студентів, прийшлося і мені порвати з університетом. Втративши можливість наукової роботи, я знайшов притулок у заснованій невдовзі перед цим І.І. Мечниковим Бактеріологічній станції. Тут розпочалась моя наукова робота у галузі вивчення мікроорганізмів снігу, лиманної води (описано новий вид інфузорій, які світяться), у подальшому холери» [9, с. 6].

Станція знаходилася у спеціально найнятому приміщенні по вул. Гульовій, 4 (нині вул. Льва Толстого, 4). Разом з Пастерівськими щепленнями тут досліджувались чума і сибірська виразка рогатої худоби. Крім цього проводились дослідження з дифтерії, тифу, холери, сухоти, малярії, вивчалися причини епізоотій серед птахів. Станція вела велику просвітницьку діяльність, влаштувала курси лекцій для земських лікарів і вперше у Росії організувала практичні заняття з бактеріології, які проводив Я.Ю. Бардах .

Не переривались зв'язки Д.К. Заболотного і з університетським професором О.А. Веріго. Бактеріологічна станція сумісно з його лабораторією проводила дослідження з проблем мікробіології Чорного моря і лиманів. Періодично ці питання розглядались на засіданнях Бальнеологічного товариства. На одному з них зробив доповідь Д.К. Заболотний.

“125 засідання (23 березня 1891 р.)

(...). Все засідання після того було присвячено доповіді г. Заболотного “О фосфорисценции соляных лиманов” (Повідомлення не надано до друку)” [23]. Ця робота була надрукована пізніше на сторінках “Южнорусской медицинской газеты” [10].

З великою повагою і вдячністю завжди пригадував Д.К. Заболотний роки, які провів він на станції: «Станція була тоді єдиним живим центром, де бився пульс істинної дослідницької наукової думки і серед нас, студентської молоді, було дуже багато бажаючих туди потрапити працювати. (...) Станція приваблювала увагу студентства, і нам було приємно там бувати» [11, с. 20].

Йому була надана можливість випробувати свої сили у різних галузях наукових досліджень, але він зупинив свою увагу на медичній мікробіології, тому перед ним постала необхідність набуття медичної освіти.

Тут, на станції Д.К. Заболотний знайомиться з Анастасією Михайлівною Турчановською, яка працювала на посаді фельдшера, і невдовзі вони обвінча-

лися. Але подружнє життя було недовгим, після смерті від пневмонії первістка (1890 р.) вони розсталися.

Після багатьох поневірянь та прохань у 1891 р. Д.К. Заболотний отримав дозвіл скласти екстерном державні іспити за університетський курс. Він одержує диплом I ступеню, і вирушає до Києва для продовження освіти, де вступає на третій курс медичного факультету університету Святого Володимира.

У цьому ж році він одружується з Людмилою Владиславівною Радецькою. Це був цивільний брак, так як за церковними законами офіційно оформити розлучення з першою дружиною було неможливо.

З від'їздом до Києва завершився перший період перебування Д.К. Заболотного в Одесі.

У 1892 році у Д.К. Заболотного народжується і немовлям помирає від кишкової інфекції другий син. Більше рідних дітей у Заболотних не було, але

Данило Кирилович усиновив 13 дітей. Першим 1911-го року взяв 6-річного Ян Гуя з Маньчжурії. Всі його родичі померли від чуми. Вчений відправив малого до дружини в Петербург. Коли сам приїхав туди, то оформив хлопцеві документи на ім'я Ян Гуй Заболотний. Інших дітей брав із рідного села Чоботарки або його околиць [18].

У 1894 році Д.К. Заболотний закінчив університет і, отримавши ступінь лікаря, був обраний молодшим асистентом кафедри загальної патології. В 1894–1895 рр. працював епідеміологом в Проскуріві на Поділлі, організував бактеріологічну лабораторію, боровся з холерою, дифтерією, встановив роль питної води в розповсюдженні холери.

На деякий час Д.К. Заболотний приїздив до Одеси під час боротьби з епідемією бубонної чуми у 1910 р., коли завдяки його активній та цілеспрямованій організаційній діяльності вдалося уникнути серйозних наслідків для життєдіяльності великого портового міста.

Другий недовготривалий період, коли Д.К. Заболотний жив і працював у м. Одесі, нараховує три роки – 1920–1923.

Україна з 1917 року була охоплена вогнем громадянської війни. Одеса декілька разів захоплювалася різними військами. 7 лютого 1920 року Червона армія остаточно зайняла місто. Одеса була охоплена висипнотифозною епідемією. З жовтня 1919 по липень 1920 року було зареєстровано 22810 захворювань. У зв'язку з цим влада утворила надзвичайну комісію – “Чрезсыптіф”, перед якою було поставлено невідкладне завдання: ліквідувати захворювання. Одеський лікар Г.С. Маткульський писав, що в першу чергу “Чрезсыптіф”: “... вимушений був створити спеціальний транспортний апарат з вивозу трупів, і за короткий час він вилучив з закладів і деяких медичних установ більше 1500 трупів” [17, с. 5]. Щоб опанувати ситуацією було вирішено запросити на допомогу місцевим лікарям Д.К. Заболотного. І хворий Данило Кирилович терміново вирушив до Одеси, куди прибув 15 лютого 1920 р. Зупинився він, як завжди, у свого учителя Я.Ю. Бардаха, син якого О.Я. Бардах писав: “У двадцять років у нас декілька років жив Д.К. Заболотний. Квартира перетворилася на центр

з боротьби з епідемією. Тут часто бували [В.К.] Стефанський, [Л.В.] Громашевський та ін.

У ті роки життя у місті завмирало рано. Вечори батько і Д.К. Заболотний проводили у бесідах. Вони обговорювали питання боротьби з епідемією, наукові проблеми, наукові новини, які уривками доходили до міста. Пригадували давнину” [3, с. 11].

Лікар Л.О. Севастьянов пригадував: “Данило Кирилович запам’ятався мені у зимовій Одесі 1920 р. серед снігових заметів. Худий, зі впалими щоками, блискучими очима, Данило Кирилович був у довгій старій шинелі з витертим коміром и тримав туго набитий чимось портфель” [24, с. 198].

У найскладніших умовах, разом з постійною діагностичною роботою, Д.К. Заболотний продовжує наукову роботу по вивченню носіїв інфекції. Разом з колегами вони шукають збудника, вивчають етіологію і імунологію висипного тифу. Професор С.М. Щасний пригадував: “Важкі роки голоду, розрухи, народного мору, коли поряд з хімікалями, ватою, склом і фуражем для коней, кроликів і свинок треба було вишукувати, у буквальному розумінні слова, хліб для співробітників, проте ні на один день не зупинили ні в одному з відділень роботи Станції” [27, с. 13].

У цих неймовірно важких обставинах Д.К. Заболотний за допомогою Я.Ю. Бардаха і В.В. Вороніна починають видавати «Праці наукової комісії з висипного тифу», і в 1920–1921 рр. виходить два випуски “Одесского сборника по сыпному тифу”.

Усвідомлюючи роль санітарної освіти у боротьбі з інфекційними хворобами, Д.К. Заболотний працює і над створенням в Одесі першого в країні Будинку санітарної просвіти, який було відкрито у 1921 році. Пізніше Данило Кирилович пригадував: “Напівголодний художник намалював портрет Пастера, стіни ми розписали плакатами, лозунгами, прикрасили розмашисто виготовленими таблицями...” [12, с. 4].

У квітні 1920 року Одеський народний університет (таку назву мав університет з 1919 р.) було розформовано як застарілу буржуазну форму освіти. Медичний факультет об’єднався з Вищими жіночими медичними курсами, і був заснований Медичний інститут Вищої школи Одеси. В січні 1921 р. йому надано назву Медичної академії, а у листопаді того ж року перейменовано в Одеський медичний інститут [21]. 18 лютого 1921 р. наказом №5 по Відділу реформ вищої школи Одеського губпрофобра професор Д.К. Заболотний призначається ректором цього навчального закладу [6].

Д.К. Заболотний одразу ж звернувся до Наркомпросу України з пропозицією заснувати при вузі самостійну кафедру епідеміології. Восени того ж року вона була відкрита. 10 грудня 1920 р, спеціальним рішенням Губвузу Одеси для розміщення кафедри епідеміології було передано приміщення колишніх Вищих жіночих медичних курсів. Д.К. Заболотний склав для кафедри навчальний план і програми з нових курсів, підготував план першого вітчизняного посібника з епідеміології. Не втратили і донині свого значення розділи цього посібника про

холеру, чуму, кишкові інфекції, що були написані на підставі багаточисельних спостережень автора [5].

За період роботи в Одеському медичному інституті Д.К. Заболотний створив наукову епідеміологічну школу, яка внесла великий доробок у розвиток науки. Представники цієї школи (Л.В. Громашевський, М.М. Соловйов та ін.) сформулювали основні принципові положення, що стали теоретичним підґрунтям епідеміології [20].

До останніх днів життя Д.К. Заболотний підтримував зв'язок з Одеським університетом і вболівав за стан розвитку тут загальної мікробіології і продовження славетних традицій своїх учителів І.І. Мечникова та Я.Ю. Бардаха. В архіві Інституту архівознавства АН України нами знайдено лист Д.К. Заболотного до ректора Одеського інституту народної освіти Т.М. Внукова, який датовано 24 червня 1929 р.:

"Дорогий Т. М. [Внуков] !

Розвиток секції і катедри мікробіології, зв'язаний з пам'яттю І.І. Мечникова і Я.Ю. Бардаха, основоположників цієї доктрини в Союзі –

найкраще можна забезпечити призначивши керівником одного з найвидатніших молодих співробітників катедри тов. [Л.Й.] Рубенчика, наукові праці якого дають йому право проводити і виконувати з успіхом сучасні завдання" [14].

Цей лист не залишився поза увагою тодішніх керівників освіти. Л.Й. Рубенчика було призначено завідувачем мікробіологічного сектору Одеського науково-дослідного зоолого-біологічного інституту, професором кафедри технології в Одеському інституті зерна і муки. Він продовжив кращі наукові традиції засновників одеської мікробіологічної школи [15].

Значну допомогу, як видатний організатор науки та талановитий педагог, академік Д.К. Заболотний надавав керівництву губернського відділу народної освіти Одеського губвиконкому. Данило Кирилович наполегливо працював у другому комітеті Губнаробразу, який охоплював діяльність вищих навчальних закладів та наукових установ. Академік Д.К. Заболотний приділяв максимум уваги переоснащенню та переобладнанню їх професійної діяльності на сучасному рівні [13].

У травні 1923 р. Д.К. Заболотний виїжджає до Страсбургу та Парижу на святкування сторіччя з дня народження Л. Пастера. Після повернення до Одеси у перших числах вересня розпочинає читати лекції, але вже 15 вересня передає кафедру епідеміології – асистенту Л.В. Громашевському. Кафедрою бактеріології він продовжує керувати до повідомлення, що йому доручено заснування ще однієї – третьої в його педагогічній практиці – кафедри мікробіології, епідеміології та вчення про дезінфекцію у Військово-медичній академії у Петрограді, яку він очолив 12 травня 1924 р.

Таким чином, майже 20 років життя та науково-педагогічної діяльності Д.К. Заболотного тісно пов'язані з м. Одесою. Тут пройшли роки його навчання та становлення як особистості та вченого.

Великий вплив на формування науково-мікробіологічних поглядів Д.К. Заболотного справили видатні вчені Одеського (Новоросійського) університету О.А. Веріго, О.О. Ковалевський, І.І. Мечников, Я.Ю. Бардах.

Д.К. Заболотний до кінця свого життя не поривав зв'язків з Alma Mater і піклувався про продовження славетних мікробіологічних традицій в Одеському університеті, які були започатковані його видатними учителями.

Великий доробок вніс Д.К. Заболотний до формування і становлення науки та вищої освіти взагалі і, зокрема, медичної мікробіології. Саме в Одесі у 20-30-ті роки ХХ ст. він заснував першу самостійну кафедру епідеміології і створив міцну епідеміологічну наукову школу в Одеському медичному інституті, першим ректором якого був.

В. А. Кузнецов

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
ул. Дворянская, 2, Одесса, 65082, Украина, тел.: (050) 165 69 99, e-mail: cuznetsov@meta.ua

ОДЕССКИЙ ПЕРИОД ЖИЗНИ И НАУЧНОЙ ДЕТЕЛЬНОСТИ АКАДЕМИКА Д.К. ЗАБОЛОТНОГО (28.12.1866 – 15.12.1929)

Реферат

На основе изучения архивных материалов Института архивоведения НБУ имени В.И. Вернадского АН Украины, Государственного архива Одесской области, личных архивов преподавателей Одесского университета и литературных источников рассмотрены основные события в научно-педагогической деятельности Д.К. Заболотного, которые связаны с его пребыванием в г. Одессе в разные годы.

Ключевые слова: история, микробиология, Заболотный, Одесский университет.

V.A. Kuznetsov

Odesa National Mechnykov University
2, Dvoryanska Str., Odesa, 65082, Ukraine, tel.: (050) 165 69 99, e-mail: cuznetsov@meta.ua

ODESA PERIOD OF ACADEMICIAN D.K. ZABOLOTNY (28.12.1866 – 15.12.1929) LIFE AND SCIENTIFIC ACTIVITY

Summary

The main developments of scientific and pedagogical activity of D.K. Zabolotny connected with the years of his living in Odesa in different time have been investigated on the basis of studying the archives materials of Institute Archivistics NLU name after V.I. Vernadsky AS of Ukraine, National Archive Odesa region, individual teachers' in last archives of Odesa University and literature.

Key words: history, Microbiology, Zabolotny, Odesa University.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волков В.А., Куликова М.В. Российская профессура. XVIII начало XX вв. Биологические и медико-биологические науки. Биографический словарь. – СПб.; РХГИ, 2003. – 544 с.
2. Бабий Т.П., Коханова Л.Л., Костюк Г.Г. и др. Биологи. Биографический справочник – К.: Наукова думка, 1984. – 816 с.
3. Бардах А.Я. Воспоминания. Б.Д. Рукопис. Оригінал // Архив семьи Я.Ю. Бардаха. – 14 с.
4. Билай В.И. Даниил Кирилович Заболотный. – К.: Наукова думка, 1987. – 83 с.
5. Васильев К.Г., Чуев П.Н., Васильев К.К. Очерки истории высшей медицинской школы в Одессе. – Одесса, 1999. – 240 с.
6. Держархів Одеської обл. Ф.1395. – Оп. 1. – Од. зб. 11.
7. Заболотный Д.К. Академик А.О. Ковалевский (к 25-летию со дня его кончины) // Природа. – 1926. – № 7/8. – С. 20–26.
8. Заболотный Д.К. Життєпис // Вибрані праці. – К.: Наук. Думка, 1969. – С. 3–5.
9. Заболотный Д.К. Автобиография // Билай В.И. Даниил Кирилович Заболотный. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 2–4.
10. Заболотный Д.К. О фосфорисценции одесских лиманов // Южнорус. мед. газ. – 1892. – № 7. – С. 78–80.
11. Заболотный Д.К. Основоположники Одесской бактериологической станции: Речь в торжественном заседании Научной конференции Института 12.09.1926 г. // Отчет Одесского государственного санитарно-бактериологического института им. И.И. Мечникова за 1925-1926 гг. – Одесса, 1927. – С. 19–21.
12. Заболотный Д.К. На саносвітній ниві // Шлях до здоров'я. – 1921. – № 2. – С. 4–5.
13. Історія Одеси / Колектив авторів. Голов. ред. В.Н. Станко. – Одеса: Друк, 2002. – 558 с.
14. Лист Президента ВУАН Д.К. Заболотного до ректора Одеського ІНО Т.М. Внукова. Автограф. Інститут архівознавства АН України. – Ф. 156. – Оп. – 1. – Спр. 49. – Л. 1а.
15. Личный листок по учету кадров Рубенчика Льва Иосифовича. Институт архівознавства НБУ імені В.І. Вернадського. Ф. – № 156, Оп. – 1, Спр. – 33, Л.л. – 1–2.
16. Маркевич А.И. Двадцатипятилетие Императорского Новороссийского университета: Ист. зап. и акад. списки. – Одеса: «Эконом.» тип., 1890. – 734+ХС с.
17. Матульский Г.С. Некоторые данные из эпидемиологии сыпного тифа в г. Одессе за 1918-1920 гг. // Одесский сборник по сыпному тифу / Под. ред. Д.К. Заболотного, В.В. Воронина, Я.Ю. Бардаха. – Вып. 2. – Одесса: Всеукр. гос. изд-во, 1921. – С. 1–7.
18. Мацелюх Б.П. Сторінки особової справи Д.К. Заболотного (до 80-річчя з дня смерті) // Мікробіологічний журнал – 2009. – Т. 71. – № 6. – С. 67.

19. Меликов П. Александр Андреевич Вериги // Журн. рус. физико-хим. общества. – 1905. – Т. 37. – Вып. 5. – С. 469–475.
20. *Одеський* медуніверситет. 1900–2000 / І.Л. Бабій, Ю.І. Бажора, В.М. Запорожан та ін.; За редакцією В.М. Запорожана. – Одеса: Изд-во Одеського мед. ун-та., 2000. – 324 с.
21. *Одесский* университет за 75 лет (1865-1940) / Отв. ред. К.П. Добролюбский. – Одесса, 1940. – 195 с.
22. *Отчет* о деятельности Новороссийского Общества Естествоиспытателей за 1890 г.
23. *Отчеты* о деятельности Одесского бальнеологического общества. Вып. IV. С октября 1887 г. по январь 1891 г. / Под ред. д-ра М. Погребинского. – Одесса: Русск. типогр. Исаковича, 1892.
24. *Пицык Н.Е.* Даниил Кириллович Заболотный: 1866–1929. – М.: Наука, 1988. – 303 с.
25. *Список* студентов и посторонних слушателей ИНУ в первом полугодии 1885-1886 учебного года. – Одеса: Типогр. «Одесского вестника», 1885.
26. *Список* студентов и посторонних слушателей ИНУ во втором полугодии 1886-1887 учебного года. – Одеса: Типогр. «Одесского вестника», 1887.
27. *Щастный С.М.* Одесский бактериологический институт за 40 лет // Отчет Одесского государственного санитарно-бактериологического института им. И.И. Мечникова за 1925-1926 гг. – Одесса, 1927. – С. 5–16.

Referens

1. Volkov VA, Kulykova MV Rossyyskaya professura. XVIII – nachalo XX vv. Byolohycheskye y medyko-byolohycheskye nauky. Byohrafychesky slovar'. – SPb.; RKhNY, 2003.- 544 s.
2. Babyu TP, Kokhanova LL, Kostyuk H.H. y dr. Byolohy. Byohrafychesky spravochnyk – K.: Naukova dumka, 1984. – 816 s.
3. Bardakh A Ya Vospomynanyya. B.D. Rukopys. Oryhinal // Arkhyv sem'yu Ya.Yu. Bardakha. -14 s.
4. Bylay VY. Danyyl Kyrylovych Zabolotnyy. – K.: Naukova dumka, 1987. – 83 s.
5. Vasyl'ev KH., Chuev PN., Vasyl'ev KK. Ocherky ystoryy vysshey medytsynskoy shkoly v Odesse. – Odessa, 1999. – 240 s.
6. Derzharkhiv Odes'koyi obl. F.1395. – Op. 1. – Od. zb.- 11.
7. Zabolotnyy DK. Akademyk AO. Kovalevskyy (k 25-letyyu so dnya eho konchyny) // Pryroda. – 1926. – #7/8. – S. 20-26.
8. Zabolotnyy DK. Zhyttyepys // Vybrani pratsi. – K.: Nauk. Dumka, 1969. – S. 3-5.
9. Zabolotnyy DK. Avtobyohrafyya // Bylay VY. Danyyl Kyrylovych Zabolotnyy. – K.: Naukova dumka, 1987. – S. 2-4.
10. Zabolotnyy DK. O fosforystsensyy odesskykh lymanov// Yuzhnorus. med. haz. – 1892. – #7. – S. 78-80.
11. Zabolotnyy DK. Osnovopolozhnyky Odesskoy bakteryolohycheskoy stantsyy: Rech' v torzhestvennom zasedanny Nauchnoy konferentsyy Ynstytuta 12.09.1926 h.

// Otchet Odesskoho hosudarstvennoho sanytarno-bakteryolohycheskoho ynstytuta ym. Y.Y. Mechnykova za 1925-1926 hh. – Odessa, 1927. – S. 19-21.

12. Zabolotnyy DK. Na sanosvitniy nyvi // Shlyakh do zdorov'ya. – 1921. – #2. – S. 4-5.

13. Istoriya Odesy / Kolektyv avtoriv. Holov. red. V.N. Stanko. – Odesa: Druk, 2002. – 558 s.

14. Lyst Prezydenta VUAN DK. Zabolotnoho do rektora Odes'koho INO TM. Vnukova. Avtohrad. Instytut arkhivoznavstva AN Ukrayiny. – F. 156. – Op. – 1. – Spr. 49. – L. 1a.

15. Lychnyy lystok po uchetu kadrov Rubenchyka L'va Yosyfovycha. Instytut arkhivoznavstva NBU imeni V.I. Vernads'koho. F.- #156, Op. – 1, Spr. – 33, L.1. -1-2.

16. Markevych AY. Dvadsatypyatyletye Ymperatorskoho Novorossyyskoho unyversyteta: Yst. zap. y akad. spysky. – Odesa: «Эконом.» typ., 1890. – 734+KhS s.

17. Matul'skyi HS. Nekotorye dannye yz epydemyolohyy synnoho tyfa v h. Odesse za 1918-1920 hh. // Odesskyi sbornyk po synnomu tyfu / Pod. red. DK Zabolotnoho, VV Voronyna, YaYu Bardakha. – Vyp. 2. – Odessa: Vseukr. hos. yzd-vo, 1921. – S. 1-7.

18. Matselyukh BP Storinky osobovoyi spravy DK. Zabolotnoho (do 80-richchya z dnya smerti) // Mikrobiol. zhurn., 2009, T. 71, # 6 – S. 67.

19. Melykov P. Aleksandr Andreevych Veryho // Zhurn. rus. fyzyko-khym. obshchestva. – 1905. – T. 37. – Vyp. 5. – S. 469–475.

20. Odes'kyi meduniversitytet. 1900-2000 / I.L. Babiy, Yu.I. Bazhora, VM. Zaporozhan ta in.; Za redaktsiyeyu VM. Zaporozhana. – Odesa: Yzd-vo Odes'koho med. un-ta., 2000. – 324 s.

21. Odesskyi unyversytet za 75 let (1865-1940) / Otv. red. K.P. Dobrolyubskyy. – Odessa, 1940. – 195 s.

22. Otchet o deyatel'nosti Novorossyyskoho Obshchestva Estestvoispytateley za 1890 h.

23. Otchety o deyatel'nosti Odesskoho bal'neolohycheskoho obshchestva. Vyp. IV. S oktyabrya 1887 h. po yanvar' 1891 h. / Pod red. d-ra M. Pohrebynskoho. – Odessa: Russk. typohr. Ysakovycha, 1892.

24. Pytsyk N.E. Danyyl Kyrrylowych Zabolotnyy: 1866-1929. – M.: Nauka, 1988. – 303 s.

25. Spysok studentov y postoronnykh slushateley YNU v pervom poluhodyy 1885-1886 uchebnogo hoda. – Odesa: Typohr. «Odesskoho vestnyka», 1885.

26. Spysok studentov y postoronnykh slushateley YNU vo vtorom poluhodyy 1886-1887 uchebnogo hoda. – Odesa: Typohr. «Odesskoho vestnyka», 1887.

27. Shchastnyy SM. Odesskyi bakteryolohycheskyi ynstytut za 40 let // Otchet Odesskoho hosudarstvennoho sanytarno-bakteryolohycheskoho ynstytuta ym. Y.Y. Mechnykova za 1925-1926 hh. – Odessa, 1927. – S. 5-16.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2016 р.

